

گزارش

در آیین گشایش کنگره بین‌المللی از توس تا نیشابور مطرح شد

تأثیر پذیری رزم‌نامه‌های جهان از شاهنامه

طوبی اردلان - آیین گشایش کنگره بین‌المللی از توس تا نیشابور عصر دیروز با حضور سید محمدمجتبی حسینی، معاون امور هنری وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، دکتر میر جلال‌الدین کزازی، استاد برجسته ادبیات فارسی، دکتر محمد جعفر یاحقی، استاد ادبیات دانشگاه فردوسی مشهد، سید سعید سربای، مدیر کل اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی، دکتر هادی منوری، علیرضا قزو و جمعی از دیگر شخصیت‌های ادبی و فرهنگی ایران، پاکستان و تاجیکستان در مجتمع امام‌رضای بوستان ملت برگزار شد.

■ **جهان‌شاهی فرهنگی سخن فارسی**

کنگره از توس تا نیشابور اسمال به خوان هشتم رسید تا چون سال‌های دیگر از توس و در روز بزرگداشت حکیم ابوالقاسم فردوسی آغاز شود و در نیشابور هم‌زمان با بزرگداشت خیام به پایان برسد. در آغاز این نشست، سربای، مدیرکل اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی خراسان رضوی گفت: امروز کنگره را در بخش مشهد و توس افتتاح می‌کنیم و اختتامیه این برنامه را نیز در زادگاه حکیم عمر خیام میزبان هنرمندان و هنردوستان هستیم.

حسینی، معاون امور هنری وزیر ارشاد، نیز با تأکید بر اینکه زادروز پدر زبان فارسی، افتخاری است که باید آن را پاس داشت، گفت: چه سخت خواهد بود که یک شیرازی بخواهد ر جمع خراسانی‌ها سخن بگوید که به قول ایرج میرزا «برادر جان خراسان است اینجا/ سخن گفتن نه اسان است اینجا». اما هیچ‌باکی نیست که ما ایرانی‌ها همه شاعریم وما را شاعری هراسی نیست.

همچنین، دکتر کزازی خراسان را جهان‌شاهی فرهنگی پنهانوی توصیف و فردوسی را جهان‌گشا و بنیانگذار این جهان‌شاهی بی‌مرز معرفی کرد و افزود: من چند نمونه فهرست‌وار می‌آورم که مبدا کسی از میان شمایان گمان بدارد سختم از سر گرفت است و شیفتگی به فردوسی و شاهنامه؛ بداندیکه رزم‌نامه ارمینان برگرفته از شاهنامه است. همچنین رزم‌نامه ملی گرجیان، رزم‌نامه ملی روسیان نیز.

وی در ادامه از اثر ادبی «روسلان و لودمیل» نوشته الکساندر پو شکین سخن سرای نامدار روس یاد کرد و به نشانه‌هایی پرداخت که این کتاب از فرهنگ و افسانه‌های رزمی ایرانی‌به‌ویژه از شاهنامه دارد. عضو خردسرای فردوسی اظهار کرد: روسلان یا روسلاو ریخت روسی شده رستم است. نام‌به‌این‌این پهلوان روسلاو لازلوویچ است، یعنی روسلان لازال زاده. لازال نیز ریخت روسی شده زال است. در واقع روسلان لازالوویچ یعنی رستم‌زال.

کزازی افزود: این چند نمونه‌امن یافتم تا این سخن‌را به برهان بگویم که جهان‌شاهی زبان زیبا، شکرین و شورانگیز فارسی جهان‌شاهی پنهانوی است که در جهان بی‌همانند است. به هر آنگی می‌دانم اگر فردوسی نمی بود این جهان‌شاهی فرهنگی و زبانی هرگز به‌وجود نمی‌آمد.

■ **بهار هر سال، بهار ادب در خراسان است**

دکتر یاحقی نیز بهار هر سال را بهار ادب در خراسان خواند و گفت: ما از روزهای نخست فصل اول سال با مناسبت‌های ادبی بسیاری در تقویم روبه‌رو هستیم، مانند روز عطار، پایان سربایش شاهنامه، روز فردوسی و خیام. این خود دلیلی است بر جایگاه بلند و رفیع خراسان در شعر و ادب کشور.

قزو،، شاعر مطرح کشور، نیز به عنوان سخنران بعدی این همایش گفت: معتقد نیستم که تنها فردوسی زبان فارسی را زنده نگه داشته؛ هر شاعری زبان فارسی را بیمه کرده است اما با این تفاوت که اگر شاعران دیگر هر یک زبان فارسی را بیست سال بیمه کرده باشند، فردوسی آن را برای هزار سال بیمه کرده است.

رومایی و پخش سرود «فردوسی» که شاعر آن مصطفی مهدثی خراسانی، شاعر نام آشنای مشهدی، است از دیگر بخش‌های این برنامه بود.

این کنگره با شعرخوانی امیربزرگ خراسانی، دکتر شاه‌منصور شاه‌میرزایی از تاجیکستان و دیگر شاعران استانی و کشوری پایان یافت.

ادبیات و اندیشه

عکس: سعید کئی امروز

و آوازهای استادانه هم در یادها درآمیخت و مقام‌ها و نغمه‌ها و الحان فراوانی را چه در قالب رسمی هنر و چه در قالب مردمی موسیقی بازآفرینی کرد. وی ادامه داد: شاهنامه در پرده‌های نقالی و روایتگری، یکی از گونه‌های بدیع نمایشی را پدید آورد، گونه‌ای که ترکیبی از نقاشی و موسیقی و ادبیات بود. قالبی چونان جاودانه که با تاروپود مونسان گفت: سازمان میراث فرهنگی اسمال سه میلیارد تومان اعتبار استانی و چهار میلیارد تومان اعتبار ملی را برای توسعه این مکان در نظر گرفته است تا در سال ۹۷ بتوانیم پروژه‌هایی را در این زمینه اجرا کنیم. رئیس سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری کشور ادامه داد: افزون بر این، در سفر آقای رئیس جمهور به استان، ۹ میلیارد تومان اعتبار اختصاص پیدا کرد که در مجموع ۱۶ میلیارد تومان برای اجرای پروژه‌های احیای توس در نظر گرفته‌شده است. معاون رئیس جمهور تصریح کرد: ضمن توافقی که با شهرداری مشهد انجام گرفته است، قرار شده است تا با مشارکت این سازمان، مجموعه کم‌نظیر آرامگاه فردوسی مکان مناسبی برای گردشگران داخلی و خارجی باشد تا بتوانیم در حد توان خود، شأن و جایگاه فردوسی را گرامی بداریم.

■ **شاهنامه بر موسیقی و نقالی هم تأثیرگذار بود**

معاون امور هنری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی کشور نیز در این همایش اظهار کرد: شاهنامه نه تنها بر ادبیات که بر هنر نگارگری مؤثر بود و پایه نگارخانه‌ها گذاشت، تا آنجا که بیشترین شمار کتاب‌هایی که دست‌مایه نقاشان قرار گرفت از شاهکار فردوسی است. حسینی افزود: شاهنامه افزون بر ادبیات با لحن‌ها

ملتی بزرگ با تاریخی کهن و داشته‌های فرهنگی کم‌نظیر است.

وی تصریح کرد: آنچه از پس جنگ‌هایی که بر این کشور رفته، باقی مانده است، هویت ایرانی است که میراث‌دارانمان آن را حفظ کرده‌اند و به ما سپرده‌اند. ما هم وظیفه انتقال آن را به آیندگان داریم.

■ **ملت‌ما ریشه در تاریخ دارد**

رئیس سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری کشور با بیان اینکه حکیم ابوالقاسم فردوسی، در مراسمی علی اصغر مونسان، معاون رئیس جمهور و رئیس سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری کشور، سیدمحمدمجتبی حسینی، معاون امور هنری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، علیرضا رشیدیان، استاندار خراسان رضوی، و قاسم تقی‌زاده خامسی، شهردار مشهد، نشان فردوسی را به سه شخصیت فرهنگی و ادبی یادشده اعطا کردند.

■ **فردوسی پاسدار هویت ایرانی است**

در این برنامه که با حضور دیگر مقامات استانی و ملی و نیز استادان دانشگاه، پژوهشگران و علاقه‌مندان به ساحت ادب و اندیشه برگزار شد، معاون رئیس جمهور بیان کرد: در روزگار سامانیان و در ایامی که کشور ما از نظر قدرت و شکوه وضعیت مناسبی نداشت، حکیم فرزانه توانست با شاهنامه، هویت ایرانیان را پاسداری کند.

مونسان افزود: ملت ایران همواره تاریخ‌ساز بوده و در شکل‌گیری تمدن بشری نقش داشته است. این ملت،

خواهد کرد تا گردشگری رونق بگیرد.

نشان حکیم

دکتر محمدعلی اسلامی ندوشن، دکتر میر جلال‌الدین کزازی

و پری صابری صاحب‌نشان ملی فردوسی شدند

عکس: سعید کئی امروز

و آوازهای استادانه هم در یادها درآمیخت و مقام‌ها و نغمه‌ها و الحان فراوانی را چه در قالب رسمی هنر و چه در قالب مردمی موسیقی بازآفرینی کرد. وی ادامه داد: شاهنامه در پرده‌های نقالی و روایتگری، یکی از گونه‌های بدیع نمایشی را پدید آورد، گونه‌ای که ترکیبی از نقاشی و موسیقی و ادبیات بود. قالبی چونان جاودانه که با تاروپود مونسان گفت: سازمان میراث فرهنگی اسمال سه میلیارد تومان اعتبار استانی و چهار میلیارد تومان اعتبار ملی را برای توسعه این مکان در نظر گرفته است تا در سال ۹۷ بتوانیم پروژه‌هایی را در این زمینه اجرا کنیم. رئیس سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری کشور ادامه داد: افزون بر این، در سفر آقای رئیس جمهور به استان، ۹ میلیارد تومان اعتبار اختصاص پیدا کرد که در مجموع ۱۶ میلیارد تومان برای اجرای پروژه‌های احیای توس در نظر گرفته‌شده است. معاون رئیس جمهور تصریح کرد: ضمن توافقی که با شهرداری مشهد انجام گرفته است، قرار شده است تا با مشارکت این سازمان، مجموعه کم‌نظیر آرامگاه فردوسی مکان مناسبی برای گردشگران داخلی و خارجی باشد تا بتوانیم در حد توان خود، شأن و جایگاه فردوسی را گرامی بداریم.

■ **شاهنامه بر موسیقی و نقالی هم تأثیرگذار بود**

معاون امور هنری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی کشور نیز در این همایش اظهار کرد: شاهنامه نه تنها بر ادبیات که بر هنر نگارگری مؤثر بود و پایه نگارخانه‌ها گذاشت، تا آنجا که بیشترین شمار کتاب‌هایی که دست‌مایه نقاشان قرار گرفت از شاهکار فردوسی است. حسینی افزود: شاهنامه افزون بر ادبیات با لحن‌ها

۷

درنگ

همه چیز پژوهی

سایه اقتصادی‌نیا - امروز به کلمه «ویرایش پژوه» بر خوردم. کسی آن را در معرفی خود به کار برده بود و من تا حال این کلمه را نشنیده بودم. پارسال نیز در کنگره سعدی در شیراز، یکی از شرکت‌کنندگان خود را «صلح‌پژوه» معرفی کرد و این کلمه بر شم زبانی من گران آمد، هر چند در بن قلم می‌دانم این گرانی تنها کار ساخت کلمه و نازکی طبع و شم زبانی من نیست. آنچه پیش‌تر ذوق مرا آزرده و باعث شده است خطوط صورتم را ناخودآگاه درهم کشم، آن است که اساساً کسی در معرفی خود از چنین القابی استفاده کند و هر اسمی را به راحتی آب خوردن، به بن مضارع محترم و محتشم «پژوه» بچسباند. دیگرمانند که فرد جوانی باشد که هنوز دهه سوم عمرش را هم به آخر نرسانده است. آیا رفتار ذهن من با کلمات زیاده سنتی است که با لغت «پژوهشگر»

سیمای مجتبی مینوی و نائل خانلری می‌شود؟ اولین بار ترکیب اسم با بن مضارع «پژوه» را در پیوند با آثار بهاء‌الدین خرمشاهی شنیدم و برایم سراسر تازگی داشت: حافظ‌پژوهی و قرآن‌پوهی. نمی‌دانم پیش‌از آن هم به کار رفته بود یا نه، اما لقب حافظ‌پژوه و قرآن‌پژوه از دو جنبه برازندگی داشت: هم

برازنده حافظ و قرآن بود، هم چنان برازنده خرمشاهی که خیلی زود در افواه اهل کتاب نشست و خوش بر زبان‌ها و قلم‌ها گشت و جا افتاد. من نمی‌دانم ویرایش‌پژوه یعنی چه. اگر مؤسسه انتشارات فرانکلین را مبنا بگیریم، از عمر ویرایش، به معنای امروزی که ما مراد می‌کنیم، در مملکت ما نیم قرن بیشتر نمی‌گذرد. شمار کل کتاب‌ها و مقالاتی که در این زمینه تألیف شده (که تازه نیمی از آن‌ها تکرار همین اطلاعات موجود در ظرف‌های مختلف است) در قیاس با آنچه در باره‌های المثل حافظ و قرآن به رشته تحریر درآمده است، رقم پایینی است و فهرست آن هنوز به صورت یک کتاب هم نمی‌تواند درآید. خود لغت «ویرایش» همان نیم قرن هم نیست که ساخته شده و رواج گرفته است. پس چطور می‌توان قائل به ویرایش‌پژوهی شد و طرفه اینکه آن‌را به خود اطلاق کرد؟ اگر ویرایش‌پژوه داریم، پس هر پژوهنده دیگری هم می‌توانیم داشته‌باشیم، از پرتقال‌پژوه بگیر تا دیوار‌پژوه و هواپژوه و کلپاچه‌پژوه! کلمات زنده‌اند. جان و رگ و خون دارند. آن‌ها هم مثل ما بیرواواعباردارند.

اگر می‌خوانیم، اگر می‌نویسیم، و اگر در حوزه‌های مرتبط با کتاب و قلم کار می‌کنیم، همچنان که مراقب اعتبار خود هستیم، مراقب‌شان کلمات هم‌باشیم و آن‌ها را به‌عبث باطل نکنیم. ما از کلمات آبر و می‌گیریم. آبروی خودمان و کلمات را بر خاک نریزیم. بی‌نوشت: لازم دیدم خدمت مخاطبان گرامی درباره سابقه بحث نکته‌ای را عرض کنم که شاید برخی، از سر جوانی و نوجوامگی، وعده‌ای به سبب دور بودن از حوزه بحث، از آن بی‌اطلاع باشند؛ استاد خرمشاهی لفظ «پژوهندگی» را از سر فروتنی به کار برده بودند. منظور ایشان از «قرآن‌پژوهی» و «حافظ‌پژوهی» این بود که شان قرآن و مقام حافظ اجل از آن است که بتوان آن‌ها را «شناخت» و لفظ «قرآن‌شناسی» و «حافظ‌شناسی» را به کار برد، پس بهتر است چنین ادعایی نکنیم و به لفظ «قرآن‌پژوه» و «حافظ‌پژوه» بسنده کنیم. حالا خوش‌مزه است: لفظی که استاد خرمشاهی از سر فروتنی به کار بردند اسباب مکابره و تفاخر شده است. زندگی واژه‌ها گذر زمان چقدر عجیب است.

صاحب‌خبر

نام مبارک فردوسی تجلی پیوند ایران و اسلام

رئیس فرهنگستان هنر گفت: فردوسی یکی از آشتی‌دهندگان اسلام و ایران و یکی از بسترهای پیوند فرهنگ و هویت ملی و هویت اسلامی است.

به گزارش ایسنا، علی معلم دامغانی افزود: این اثر مبارک (شاهنامه) را فردوسی در طول تاریخ برای تمام مردمی که به نام «ایرانی» در این گستره جغرافیایی-فرهنگی بزرگ و پهناور از حوالی یکن تا قیرون در مراکش می‌زیسته‌اند گذاشته است.

وی خاطر نشان کرد: همه تحت تأثیر حکمت و اندیشه فردوسی بوده‌اند و هیچ‌گاه در منظومه و افق کلام و نگاه او احساس نکرده‌اند که ایرانی‌اند و مسلمان نیستند و یا مسلمان‌اند و ایرانی نیستند. نام مبارک فردوسی، تداعی و تجلی پیوند میان ایرانی بودن و مسلمان زبستن در سرتاسر این گستره وسیع فرهنگی و زبانی است.